

felelősség a közös örökség megőrzése és nyilvánosságának a biztosítása. Ennek egyik lépése a jó történeti összefoglalás, amelynek most egy kiváló példáját tartjuk a kezünkben, a könyvekért felelős személyek (házfőnökök könyvtárosok) időrendi jegyzékével, ahogy egy jó könyvtártörténethez illik.

MONOK ISTVÁN

Tábori bűnös Budapestje. A kötetet szerkesztette, a bevezető tanulmányt írta, a képeket válogatta Buza Péter, a szöveggyűjteményt összeállította, a jegyzeteket készítette Filep Tamás Gusztáv, Budapest, 2013, Budapest Városvédő Egyesület, Országos Széchényi Könyvtár, 190 l.

Tábori Kornélnak (1879–1944) ez a könyve sajátos hibrid. Ad egy – sajnos, nagyon szűkmarkú – válogatást a hajdani jeles újságíró írásaiból (75–170.), a kötet gerincét azonban igazában nem ez az anyag, hanem a cikkek elé helyezett Tábori-életrajz, Buza Péter munkája képezi. Így nehéz eldönteni, mi ez a könyv igazában: sajtótörténeti biográfia szöveges illusztrációval vagy/és újságíró „kultúrhistoria” (amelynek anyaga is, tárgya is a feldolgozás módjához illeszkedik)? Annyi bizonyos, a könyv „érdekes” és populáris akar lenni, elsősorban nem a tudományos igények kielégítésére ügyel, de járulékosan a sajtótörténet-írás számára is nyújt fontos adatokat, tanulságokat. S mivel nem dúskálunk a sajtótörténeti munkákban, ezt is meg kell becsülnünk.

Az életrajz szerzője, Buza Péter szorgalmas és lelkes budapesti lokálpatrióta, a *Budapest* című folyóirat szerkesztője, s amennyire tudom, a várostörténet terén hosszú ideje nagy és önzetlen munkát végez. A munka melyhez most is jól megoldotta – aki tudja, hogy milyen nehéz egy hajdani újságíró életének releváns adatait összeszedni, az megbecsüli erőfeszítéseit, eredményeit. A történeti és a zurnalisztikai metódus egybe csúsztatása miatt azonban munkája felemás, s ott hibázik, ahol már könnyebb dolga lett volna: a megírásnál. Elbeszélés-módja újságíró, a hivatkozások hozzávetőlegesek, szövegbe föloldottak, „narrációja” szükségtelenül szubjektív – jobb lett volna, ha „csak” pontosságra

törekszik. A megírásnak a módja sajnos nem válik a könyv előnyére. Úgy látszik azonban, ezt a belépőjegyet meg kell váltanunk azért, hogy a magyar újságírás történetének egyik fontos és tanulságos szereplőjéről, Tábori Kornélról végre egy könyvnyi hasznos információhoz jussunk.

Az életrajz fölvázolja Tábori teljes életútját, családi hátterétől és születésétől tragikus haláláig. Tauber Cornél (mert nevét „eredetileg” még így anyakönyvezték) asszimiláló zsidó család gyermeke volt, egy olyan családe, amely az asszimiláció áramában mozogva a számukra nyíló területeken hozzájárult a magyar modernizáció kibontakozásához, sikereihez. Tábori például a megnyíló új pályák egyik legjellegzetesebbjét, az innováció sok lehetőségét kínáló újságíróit választotta, s lett a szakma elismert és sikeres képviselője. Ilyen szempontból roppant tanulságos önvalomás egyik cikkének szelíden önironikus megjegyzése a rövidítésekről: „köztudomású, hogy *erká* (r. k.) = rég kikeresztelkedett, *zsé* (zs.) pedig – rendezetlen vallású” (146.). Ő is „félbemaradt egzisztencia” volt, mint oly sok újságíró, jogi tanulmányait még diplomája megszerzése előtt abba hagyta. Vidéki szárnypróbálgatások után azonban hamar megtalálta igazi helyét és szerepét, mint a Pesti Napló riportere. Szerepfelfogása már az új viszonyokra reagáló új magatartásról árulkodik: „az újságírónak és különösen a riporternek kötelessége, hogy első legyen. [...] Mert az elsőség illúziója borzasztóan izgatja, hajtja, tüzezi az újságírót. A megírásában nem a legtokéletesebb az, amit holnap az olvasó kezére ad. Tacitusi komolyság és írói tökély helyett inkább hevenyészve dolgozik. Az elsőség a fő. Meg a gyorsaság. Meg az információ teljessége. Meg az, hogy képet nyújtson a tárgyról, ahelyett, hogy akár a pszichológusnak, akár a szociológusnak boncolókéésével aprózná és elemezné. Az újságírónak meglátónak kell lennie, észrevevőnek és kérdezőnek. Magyarázatok adni: mások dolga, kötelessége és – kenyeré.” (106–107.) Újságíróként viszonylag jól behatárolható elsődleges érdeklődési köre. Mindenekelőtt a „bűnös Budapest” riportere volt, legfontosabb művei alighanem az e tárgykörben született riportjai, amelyekből sok könyvekké is formálódott. (Tábori könyveinek gazdag jegyzékét l. 181–190.) De emellett sok minden más is ismétlődően tollára került. A szociálpolitika,

a turisztika, sőt még a múlt bizonyos „érdekes” vonatkozásai is. Volt fogékonysága a humorra is, könyvei egyik része – rangos társszerzőkkel (pl. Karinthyal) – e területen mozgott. Az ilyesmire volt olvasói igény, s ő, mint tollából élő szerző, ezeket az igényeket is igyekezett kielégíteni. Pályája, mint szinte mindenkié akkoriban, 1919–20 körül némileg megtört, a viszonyok újságírói szempontból is romlottak, de egészen a zsidótörvényes kirekesztések idejéig talpon tudott maradni. Riporterri krédójából is következett, hogy az újságírást hamar összekapcsolta, „kiegészítette” a riportfotóval, általában a fényképezéssel. Szepe e ponton az úttörők közé sorolja. Buza Péter érdeme, hogy az életrajznak sok, a biográfiai szemponton túl is fontos mozzanatát föltárja, erősítve az újságírástársadalomtörténetéről alakuló képünket. Ilyen szempontból például Tábori „balkézről” született fiának „fölfedezése” vagy honoráriumainak összege, más-más oldalról ugyan, de egyként fontos adalék. (Kár, hogy a jövedelmek alakulását nem kíséri végig a forrásai adta lehetőségeken belül.) Egészében elmondható, jó és érdekes összkép alakul ki Táboriról, az emberről s az újságíróról, s ennél többet egy ilyen – nem túl nagy terjedelmű – munkától nem is lehet elvárni.

A közreadott cikkek, a „szöveggyűjtemény” az újságírói pálya demonstrációja. A válogatás – ily szerény keretek közt – jónak mondható, Filep Tamás Gusztáv mindenképp ad egy kicsit. Értem, hogy fölvetta a „történeti” tematikájú írásokat is, ezek úgynevezett „érdekes” írások, elképzelhető, hogy egy szélesebb olvasóközönséget elsősorban csakugyan az ilyesmi érdekli. Sajtótörténeti szempontból azonban a hangsúlyok máshová esnek. Az igazán fontosak az olyan írások, mint a „Riport és fotográfia” (105–108.), „A mi tolvajnyelvünk” (142–148.), vagy – más szempontból – a „Vidékiek Budapesten” (118–120.), a „Nők a bűn útján” (120–124.), a „Razzia a nyomortanyákon” (125–130.), stb. Azoknak az írásoknak azonban, amelyek nem pusztán hajdani szerepüket töltik be, de mai távlatból, immár társadalomtörténeti forrásokként is hasznosíthatók, megítélésem szerint nagyobb súllyal kellene szerepelniük még e kötetben is. (Lehet persze, hogy majd külön kötetben látjuk őket viszont, s most csak ízelítőt kaptunk belőlük.) Az „Okkult naplóm” (158–169.)

közlése viszont kevésbé indokolható. Egy ilyen kis terjedelmű gyűjteményben más típusú szövegeket szívesebben láttunk volna.

A cikkekhez, külön fejezetben, magyarázó jegyzetek is tartoznak. Ezek feladatukat betöltik.

Buza Péter hivatkozik Táborinak az OSZK Kézirattárában őrzött anyagaira, például bizonyos albumokra, amelyekben örökösei sok mindent elhelyeztek. Kár, hogy ezekből a megmaradt dokumentumokból itt ízelítőt sem kapunk, Buza csak hivatkozik rájuk. Célszerű lenne pedig – legalább válogatott – közlésük. Biztos lenne folyóirat, amely vállalná, hogy megjeleneti őket.

A könyv az úgynevezett „Budapest könyvek” sorozat része. Ez terjedelmét, formátumát, kivitelezése módját is meghatározza, s voltaképpen egyféle „zsebbe való” olvasmányként kínálja föl a Budapest iránt érdeklődőknek. A sajtótörténészek számára külön haszon, hogy szakirodalmi tételként is forgatható, és a sajtótörténet-írás rengeteg adóságából a maga lehetőségei szerint valamicskét ez a kötet is törleszt. Az Országos Széchényi Könyvtár jó ügyet támogatott, amikor e könyv ügye mellé állt, s elősegítette megjelenését.

LENGYEL ANDRÁS

Justh Zsigmond: Az utazás filozófiája, vál., szerk., sajtó alá rend. Dede Franciska, Budapest, 2013, Kortárs Kiadó, OSZK.

A XX. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál alkalmával a kerekén 20 éves Kortárs Kiadó és az Országos Széchényi Könyvtár újdonságai között szerepelt egy, az utazás 19. századvégi életérzésébe kalauzoló válogatás. A kötet szerkesztője, Dede Franciska a három évvel ezelőtti *Tartsd jól a bestiát!* (Bp., 2010) című munkájához hasonló kultúrtörténeti kalandot kínál a publikumnak.

Az idegen tájak, helyek, emberek, hangulatok koridézője az a szépíró és irodalomszervező Justh Zsigmond, aki a dualista századvég társadalmi és kulturális elitjének tagjaként, a szalonemberek képviselőjeként – ahogy ezt Dede Franciska, a kötet szerkesztője is említi – „ismerkedett, társalgott, kultúrát közvetített és írt”. (248.) A hivatásában